

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

CH ./ riksåklagaren ang. grov kvinnofridskränkning m.m.

(Hovrättens över Skåne och Blekinge dom den 19 juni 2014 i mål nr B 1399-14)

Högsta domstolen har förelagt riksåklagaren att skyndsamt inkomma med svarsskrivelse i målet. Yttrandet ska särskilt avse frågan om skadegörelsens betydelse för om brottsligheten kan anses utgöra en grov kvinnofridskränkning.

Jag vill anföra följande.

Min inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom och anser att det inte finns skäl att meddela prövningstillstånd i målet.

Bakgrund

CH har dömts för ett fall av grov kvinnofridskränkning, ett fall av misshandel och ett fall av skadegörelse till fängelse i ett år.

Den grova kvinnofridskränkningen har begåtts mot CHs sambo i deras gemensamma bostad under en period om cirka sju veckor och har bestått av tre fall av misshandel, ett fall av olaga hot samt tre fall av skadegörelse (åtalspunkten 1.3-1.7).

Överklagandet

CH har överklagat hovrättens dom och yrkat, bl.a., att talan mot honom ska ogillas utom såvitt avser åtalen för skadegörelse samt att brottsligheten under åtalspunkterna 1.3-1.7 inte ska rubriceras som grov kvinnofridskränkning.

CH har till grund för sitt överklagande anfört bl.a. följande. Några av de skadegörelsehandlingar har riktats mot annan än målsäganden i målet, vilket innebär att de inte kan utgöra en del av brottet grov kvinnofridskränkning. Skadegörelse har riktats mot det fastighetsbolag som ägde den lägenhet som CH och målsäganden hyrde.

CH har som skäl för prövningstillstånd anfört bl.a. att det vore av vikt för ledning av rättstillämpning att frågan prövas om huruvida skadegörelsebrott mot annan än målsäganden kan omfattas av brottet grov kvinnofridskränkning och i så fall hur/med vilken tyngd eller styrka.

Grunderna för min inställning

CH har bl.a. invänt att några av skadegörelsebrotten inte kan utgöra en del av den grova kvinnofridskränkningen eftersom dessa riktats mot annan än målsäganden.

Enligt 12 kap. 1 § brottsbalken döms den som förstör eller skadar egendom till men för annans rätt för skadegörelse. Den skadegörande handlingen ska alltså vara till men för annans rätt till egendomen. Rättigheter som avses är bl.a. äganderätt och nyttjanderätt (se bl.a. Nils Jareborg och Sandra Friberg, Brotten mot person och förmögenhetsbrotten, 2011, s. 305 f. och Lars Heuman, Målsägande, 1973, s. 270 f.).

De föremål som CH skadat och som målsäganden inte innehar med äganderätt innehar hon med nyttjanderätt (tillsammans med CH). När CH skadat dessa har han förstört eller skadat egendom till men för målsägandens rätt till föremålen. Samtliga skadegörelsebrott har således begåtts mot målsäganden.

Enligt 4 kap. 4 a § brottsbalken döms den som begår brottsliga gärningar enligt 3, 4, 6 eller 12 kap. brottsbalken eller enligt 24 lagen (1988:688) om kontaktförbud mot en närstående eller tidigare närstående person, om var och en av gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och gärningarna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla, för grov fridskränkning till fängelse, i lägst nio månader och högst sex år. Har gärningarna begåtts av en man mot en kvinna som han är eller har varit gift med eller som han bor eller har bott tillsammans med under äktenskapsliknande förhållanden, ska han i stället dömas för grov kvinnofridskränkning till samma straff.

Den brottsliga handlingen utgörs av flera i sig brottsliga handlingar som riktar sig mot samma offer. Vidare ska varje gärning ha utgjort led i en upprepad integritetskränkning samt ska gärningarna tillsammans ha varit ägnade att allvarligt skada offrets självkänsla.

För att skadegörelsegärningarna ska omfattas av brottet grov kvinnofridskränkning ska var och en av dessa, utöver att ha begåtts mot en närstående, också ha utgjort led i en upprepad kränkning av målsägandens integritet samt ska gärningarna, tillsammans med övriga brottsliga gärningar, ha varit ägnade att allvarligt skada målsägandens självkänsla.

Brott mot 12 kap. brottsbalken infördes i straffbestämmelsen om grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning den 1 juli 2013. Skälen härför angavs vara bl.a. att skadegörelsebrottet var förhållandevis vanligt i samband med gärningar som utgör fridskränkingsbrott (prop. 2012/13:108 s. 14). Regeringen framhöll i lagstiftningsärendet att trots att skadegörelsebrott riktar sig mot annans egendom måste det, om brottet riktar sig mot en närstående person med syftet att förstöra eller skada dennes egendom, många gånger anses utgöra ett direkt angrepp på offrets integritet. Så kan ofta vara fallet t.ex. om personliga eller andra föremål såsom kläder, mobiltelefoner, fotografier eller ärvda föremål – kanske med stort affektionsvärde – förstörs. Det kan också vara fråga om skadegörelse som riktar sig mot sällskapsdjur. Det är enligt regeringen uppenbart att sådana integritetskränkningar som skadegörelsebrott under angivna förhållanden innefattar typiskt sett är ägnade att skada självkänslan hos den som drabbas (a. prop. s. 14). Fridskränkingsutredningen angav som exempel på när kränkningen av personens integritet kan vara större än själva angreppet på egendomen, att t.ex. dörrar och fönster i den utsattes bostad skadas eller förstörs (SOU 2011:85 s. 105).

Enligt författningskommentaren kan det i regel förutsättas att brottsliga gärningar av det slag som fridskränkingsbestämmelsen utvidgats till att omfatta utgör en kränkning av den personliga integriteten när den riktats mot en närstående person. Om i undantagsfall en brottslig gärning av det slag som avses i paragrafen inte inneburit en sådan kränkning ska dömas särskilt för det brottet. Detta kan vara fallet exempelvis vid sådan åverkan som består i tillgrepp av vissa naturprodukter (12 kap. 2 § andra stycket brottsbalken) eller tagande av olovlig väg (12 kap. 4 § brottsbalken) (a. prop. s. 21).

Normalt innebär sådana integritetskränkningar som de ingående brotten kan innefatta typiskt sett att självkänslan hos den utsatta personen skadas. Det krävs dock att gärningarna varit ägnade att allvarligt skada självkänslan. När det gäller mer lindriga brott kan det vara fallet t.ex. när gärningen ingår i ett mönster som sammantaget leder till att den kränkta personen bryts ner (a. prop. s. 21 och prop. 1997/98:55 s. 133).

De skadegörelsebrott som CH begått mot målsäganden har avsett hennes mobiltelefon samt inredning i den lägenhet de båda bodde i. Brotten har riktat sig mot och begåtts i målsägandens bostad, en plats där målsäganden ska kunna känna sig trygg och säker. Samtliga skadegörelsebrott har begåtts i närvaro av målsäganden, och i ett par fall dessutom i närvaro av det gemensamma barnet. Skadegörelsen av badrumsutrustningen utlöstes, enligt uppgifter av målsäganden i domen, av att målsäganden monterat ett duschmunstycke på ett enligt CH felaktigt sätt, vilket medfört dåligt tryck i duschen. Enligt målsäganden slog CH sönder en innerdörr för att ”hon rubbade hans rutiner”.

Skadegörelse som riktar sig mot en annan persons bostad, oavsett om denna innehas med ägande- eller nyttjanderätt, måste som regel anses innebära en kränkning av den utsatta personens integritet. Även om skadegörelsebrotten som CH har begått mot målsäganden inte varit av allvarlig karaktär har de enligt min bedömning inneburit en tydlig kränkning av målsägandens personliga integritet samt har skadegörelsebrotten tillsammans med övriga gärningar varit ägnade att allvarligt skada målsägandens självkänsla (se även nedan beträffande sistnämnda rekvisit).

Jag delar således hovrättens bedömning att de gärningar CH har befunnits skyldig till (åtalspunkten 1.3-1.7) ska anses ha utgjort led i den grova kvinnofridskränkningen.

Jag vill också tillägga följande. Även om något eller samtliga skadegörelsebrott inte ska anses ha utgjort led i den grova kvinnofridskränkningen bör övrig brottslighet enligt min uppfattning bedömas som grov kvinnofridskränkning. Skadegörelsebrotten har inte någon avgörande betydelse för om brottsligheten kan anses utgöra en grov kvinnofridskränkning.

CH har, enligt vad underrätterna funnit utrett, under en begränsad tidsperiod om knappt sju veckor, utöver skadegörelsebrotten, gjort sig skyldig till tre fall av misshandel av normalgraden och ett fall av olaga hot. Vid misshandelsgärningarna har tillhyggen använts (en sopkvast och en medicinflaska) samt har det olaga hotet innefattat hot om att sparka ihjäl målsäganden. Av misshandeln har målsäganden tillfogats inte obetydliga skador. Det är enligt min bedömning uppenbart att var och en av dessa gärningar har utgjort led i en upprepad kränkning av målsägandens integritet.

Frågan om gärningarna har varit ägnade att allvarligt skada målsägandens självkänsla bör besvaras med beaktande av hela hennes situation. Under den aktuella perioden var målsäganden arbetslös och CH uttryckte, enligt målsäganden, att han fick ta allt ekonomisk ansvar. Målsäganden har berättat om hur CH slagit henne när han blivit irriterad eller när han tyckt att hon har varit tjugig. Hon har berättat om att han höjt rösten och skrikit på henne, vilket har gjort att hon blivit rädd. Hon har uppgett att hon mått fruktansvärt dåligt under förhållandet, att hon gått ner i vikt och att hennes självförtroende har påverkats. Enligt målsäganden har CH sagt saker som att hon är värdelös, att hon är ”så jävla ful när hon gråter” samt att hon är dum i huvudet och att han ska banka in saker i hennes huvud tills hon fattar. Brotten har begåtts inför det gemensamma barnet. Det har varit fråga om systematiska och nedbrytande kränkningar av målsäganden som under i målet aktuella förhållanden typiskt sett leder till att målsäganden bryts ner och hennes självkänsla skadas allvarligt. Mot denna bakgrund får de kränkande gärningar CH utsatt målsäganden för anses ha varit ägnade att allvarligt skada hennes självkänsla.

Oavsett om samtliga skadegörelsebrott ska utgöra led i den grova kvinnofridskränkningen eller inte bör det samlade straffvärdet för de brott CH ska dömas för motsvara fängelse i omkring ett år. Som hovrätten har anfört ska vid straffvärdebedömningen som en försvarande omständighet beaktas att brottet varit ägnat att skada tryggheten och tilliten hos ett barn i dess förhållande till en närstående person (29 kap. 2 § 8 brottsbalken) eftersom flera av gärningarna begåtts i närvaro av CHs och målsägandens gemensamma barn.

Hovrättens dom bör stå fast.

Prövningstillstånd

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens).

För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få tillstånd en prövning i Högsta domstolen kan alltså inte föranleda prövningstillstånd på denna grund (Fitger, Rättegångsbalken, s. 54:26).

Straffbestämmelsen om grov kvinnofridskränkning har tidigare prövats av Högsta domstolen vid några tillfällen (se bl.a. NJA 2003 s. 144, NJA 2004 s. 437 och NJA 2005 s. 712). Sedan lagändringarna den 1 juli 2013, då bl.a. brott mot 12 kap. brottsbalken infördes i straffbestämmelserna om grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning, har bestämmelsen inte prövats av Högsta domstolen.

Utvecklingscentrum Göteborg har inom Åklagarmyndigheten ett särskilt ansvar för metodutveckling m.m. när det gäller fridskränkningens brott och följer kontinuerligt utvecklingen i praxis. Enligt vad Utvecklingscentrum Göteborg har erfarenhet har de lagändringar som trädde i kraft den 1 juli 2013 hittills inte föranlett några tolknings- eller tillämpningsproblem inom rättsväsendet.

Till detta kommer att underrätternas slutsatser i detta mål vinner stöd i bl.a. förarbetsuttalanden samt står väl i överensstämmelse med syftena med lagstiftningen – att beakta den utsatta personens hela situation när han eller hon utsatts för en serie i och för sig straffbara men ofta var för sig relativt lindriga gärningar.

Mot denna bakgrund kan jag inte se att det vore av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar frågan om hur gärningarna ska rubriceras.

Vidare anser jag inte att målet i övrigt innehåller någon fråga av principiellt intresse.

Enligt min bedömning föreligger inte heller några skäl för extraordinär dispens.

Sammanfattningsvis avstyrker jag prövningstillstånd.

Bevisuppgift

Jag ber om att få återkomma med bevisuppgift för det fall Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd i målet.

Kerstin Skarp

Hedvig Trost

Kopia till:

Utvecklingscentrum Göteborg
Åklagarkammaren i Helsingborg (AM-113163-13)
Assistentåklagaren Linda Seger